

SLOVENSKI NAROD

Izhaja vsak dan popoldne, izvenredne nedelje in praznike. — Inerati do 30 petih vrst a Din 2, do 100 vrst a Din 2.50, od 100 do 300 vrst a Din 3, večji inerati petih vrst a Din 4. — Popust po dogovoru, inerati davek posebej. — „Slovenski Narod“ velja mesečno v Jugoslaviji Din 12.—, za inozemstvo Din 25.—, Rokopisni se ne vračajo.

UREDNIŠTVO IN UPRAVNIŠTVO
LJUBLJANA, Rastova ulica št. 5
Telefon: 31-22, 31-23, 31-24, 31-25 in 31-26

Podružnice: MARIBOR, Strosmayerjeva 3b — NOVO MESTO, Ljubljanska c., telefon št. 26 — CELJE, celjsko uredništvo: Strosmayerjeva ulica 1, telefon št. 65; podružnica uprave: Kocenova ul. 2, telefon št. 190 — JESENICE: Ob kolodvoru 101.
Poštna hranilnica v Ljubljani št. 10.351

Otvoritev kongresa mladinoslovcev v Ljubljani

Otvoril ga je ob 10. dopoldne s slavnostnim govorom predsednik prof. dr. Rostohar

Ljubljana, 26. avgusta. Večera popoldne so se zbrali člani stalnega odbora za pripravo pedoloških kongresov pod predsedstvom prof. dr. Mihajla Rostoharja k seji, na kateri so obravnavali predlog in poročilo o prihodnjem pedološkem kongresu, ki bo tretji in ga bodo organizirali v Sofiji. Člani so soglasno sprejeli program za letošnji drugi kongres v Ljubljani in odobrili pravila stalnega odbora za pripravo kongresov mladinoslovcev. Po pravilih je priznana vsem slovenskim jezikom enakopravnost na vseh pedoloških kongresih, v zborniku bodo objavljena predavanja v vseh slovenskih jezikih, kratki pregledi o vsebini predavanj pa v francosščini, ruščini in nemščini, tako da bo mednarodni znanstveni svet poučen in informiran o delu in uspehih slovenskih pedologov. Dne 28. t. m. po zaključku kongresa se bodo člani stalnega odbora zopet sestali ter izvolili novi odbor. Razen predsednika prof. dr. Rostoharja so bili na tej seji navzoči še tajnik stalnega odbora prof. dr. Jan Uher iz Brna, zastopnik slovenskih pedologov prof. dr. Karel Ozvald iz Ljubljane, prof. dr. Stevanović iz Beograda, prof. dr. Jan Schwarz iz Poznanja, prof. dr. Štefan Szuman iz Krakova in inšpektor G. D. Pirjev iz Sofije.

OTVORITVENI GOVOR PREDSEDNIKA PROF. DR. ROSTOHARJA

Danes ob 10. uri je predsednik prof. dr. Rostohar otvoril drugi kongres slovenskih mladinoslovcev v dvorani Sokolskega doma na Taboru, v katerem se je zbralo okrog 500 poslušalcev in številni zastopniki oblasti, kulturnih in socialnih ustanov ter društev.

Slovenski pedologi smo se zbrali že drugič, je izjavil prof. dr. Rostohar, tokrat v slovenski prestolnici Jugoslavije, v beli Ljubljani. Cilj naših kongresov je vzbudivi zanimanje znanstvenikov za mladino. Kongresi slovenskih pedologov imajo pa tudi namen medsebojno spoznavati misli in znanstvene izkušnje slovenskih pedologov. Med slovenskimi mladinoslovci naj bi nastale ožje in trajnejše vezi, ki naj bi naše znanstvene sile združile v samostojnem ustvarjanju v pedologiji. Zaveza znanstvene neodvisnosti in samostojnosti duhovnega ustvarjanja ter enakopravnosti naj navdaja naše narode z duhom ponosa, iz katerega se poraja nezmlajljiva volja naroda po svobodi in samoodločbi. Pedologija obsega vsa vprašanja, ki se tičejo telesnega in duševnega razvoja otroka in mladostnika. Vsaka panoga pedologije ima sicer svoja posebna vprašanja, vsa ta vprašanja pa moremo pojasniti šele iz celotnega vidika splošne pedologije, zakaj otrok in mladostnik je enotna osebnost, ki se nam v vseh primerih duševnega življenja oglašja kot živi jaz. Odtod potreba, da se na kongresih zbirajo pedologi vseh panog in pojasnjujejo probleme pedologije s svoje strani.

V SLUŽBI ŽIVLJENJA

Mladinoslovci se zavedamo, da mora znanost služiti živim potrebam naroda, zato hočemo po svojih kongresih ostati v živem stiku z vsemi, ki jim je pri srcu blagor otroka in dorasajoče mladine, posebno z vsemi, ki jim je narod zaupal vzgojo in duševno vodstvo mladine. Vzgojitelj, ki hoče vplivati na telesni in duševni razvoj otroka in mladostnika, mora predvsem vedeti, kakšno bitje ima pred seboj, v kakšnem vzgojnem stadiju se gojenece ravno nahaja in kateri činitelji določajo njegov razvoj. Vedeti mora, katere gojenčeve funkcije so razvite in v kolikoli meri. Končno mora vedeti, na kakšen način mu je posegati v razvojni proces, da ga usmeri v smislu kulturnih idealov naroda. Kako otrok dojema, kako si predstavlja, kako misli, kakšna je njegova domišljija, njegov spomin, njegova čustvenost, kakšni so ideali mladine, kakšno je njeno stremljenje in kakšna njena volja: sama vprašanja, katerim se vzzoliti ne more izogniti.

DEČEK, KI SE NI MOGEL NAUČITI ČITATI

Pedologija nas svari, da se ne prenačimo pri klasificiranju mladine v zelo nadarjeno, povprečno nadarjeno in v manj nadarjeno. Dostikrat je treba metodo dela prilagoditi otrokovi osebnosti. Naj navedem primer iz svoje izkušnje. Neki deček je hodil že tretje leto v prvi razred, pa ga niso mogli naučiti čitati. Šola se je obrnila na mene za svet. Preiskal sem dečka in ugotovil, da otrok ne vidi črke v celoti, temveč samo en njen del. Zaradi tega si črke ni mogel predstavljati in si jih zapomniti. Posebi je bilo treba v dojemanje tega otroka in ga privedi do tega, da je videl črke v celoti. Spočetka je vsako črko vlekel s prstom, potem jo je modeliral in še narisal. Ob koncu šolskega leta je čital kakor njegovi tovariši in letos je dovršil že tretji razred meščanske šole.

Pedologija je dognala, da se otroci v istem razredu med seboj tako razlikujejo, da jih ni mogoče z uspehom po isti metodi vzgajati. Zaradi tega zahteva po diferenciranju šole ni zgolj šolskih reformatorjev, marveč je s stališča pedologije upravičena.

Kako je s problemom discipline v šoli? Pedologija je na to vprašanje odgovorila v tem smislu, da je gibanje za otroka življenjska potreba, kar moramo v šoli upoštevati, ako nečemo ovirati telesni razvoj in rast otroka. Rast otroka povzroča notranje napetosti misli, ki se kaže v gibanju nog, rok in trupa. Ko smo to spoznali, se ne razburjamo več, ako postanejo otroci nemirni, temveč napravimo z njimi nekaj primernih telesnih vaj, nakar otroci zopet lahko mirno sede v klopih.

KRIZE V RAZVOJU OTROKA IN MLADOSTNIKA

Pedologija opozarja tudi na razne krize, ki jih preživlja otrok in mladostnik. Tako duševno krizo preživlja otrok ob vstopu v šolo, ko ga prvič posadimo v šolsko klopi. Vzgojnik lahko zagreši hude napake, ako otroka v tej dobi ne razume. Najtežjo krizo preživlja mladostnik v dobi spolnega dozorevanja, ko se njegova duševna struktura docela spremeni. V ospredje njegovega zanimanja stopi zunanost, lepota in nega njegovega telesa. Mladostnik se začne odtujevati svojemu domačemu okolju in hoče naprej po svojih potih. V taki dobi preči nevarnost, da izgrube vodstvo nad sinovi in hčerami. Zakaj se nam mladina odtuja? Pedologija pojasnjuje, da zato, ker imajo zanj premalo razumevanja. Starši in vzgojitelji samo tarnajo in se pritožujejo. Pedologija pa nas uči, da je tamjanje zaman. Imejmo več razumevanja za nazore, interese, htenja in ideale mladine, ko preživlja krize, le tako postanemo njeni prijatelji in voditelji. Povsem je zgrešeno, da pošiljamo nad mladino policijo zaradi tega, ker ima drugačne nazore kot mi. V nobeni dobi življenja ne rodi sila proti duhu tak odpor kot v mladostni dobi, pravi pedologija. Bolj na mestu je, da se skušamo z mladino porazgovoriti, da debatiramo z njo. Tako jo vzgajamo v duhu demokracije. Demokracija je diskusija — ne nasilje — pravi veliki državni in filozof Tomáš Masaryk.

ZDRAVA MLADINA JE JAMSTVO ZA BODOČNOST

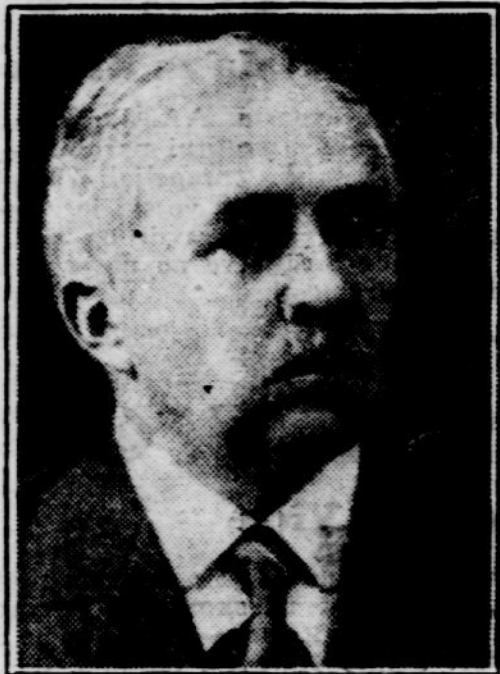
Pedologija nas končno uči, kako je mogoče mladino v praktičnih poklicih smotno zaposliti, da se uveljavijo po svojih sposobnostih. Nobena poklicna svetovalnica ne more izhajati brez pedoloških temeljev. Ako bo naša mladina zdrava, se bodo dvignile kulturne sile naroda. Zdrav narod je najbolje jamstvo za obetno in procvit države. Slovenski odbor za pripravo kongresov iz srca želi, da bi v jugoslovanski državi dorasela zdrava mladina, kateri je posvečeno delo drugega vseslovenskega kongresa mladinoslovcev.

ZAHVALA

PROF. DR. KARLA OZVALDA

Predsednik pripravljalnega odbora prof. dr. Karel Ozvald je kongres nato otvoril s sledečimi besedami in zahvalo: V današnji dobi gospodarskih kriz, nacionalnih stisk in družabnega razkroja začnajo narodi uvideti potrebo in pomen dobre vzgoje. Upanje na boljše čase se oklepa mladega rodu, ki bo nekoč stopil na mesto starejše generacije. Jedro pravega vzgojnega prizadevanja je v tem, da otroka in mladga človeka pripravljamo na življenje, ko bošta morala preiti ali slej stati na lastnih nogah. Vedeti moramo predvsem, v čemu se narava otroka in mladostnika razlikuje od narave doraslega človeka. In da bi poznavanje zlasti slovenskega, jugoslovanskega in vobče slovenskega otroka čim bolj naraslo v širino in globino: odtod prihaja, da je v tej dvorani navzočih toliko in tudi tako odbranih kulturnih delavcev od blizu in daleč, kakor jih ta dvorana ob takih prilikah najbrže še ni imela. Prišli so, da se bodo tri dni po vrsti nesebično shajali k najresnejšemu razmišljanju o bitju in žitju mladine. Ku-

Kot predsednik pripravljalnega odbora in nekaj domačin kongresa se z iskrenim veseljem zahvaljujem vsem skupaj in vsakemu posamič, ki so imeli vero v nas in so danes v tolikem številu tukaj zbrani.

V svojih nadaljnjih izjavah se je prof. dr. Ozvald imenoma zahvalil vsem, ki so kakorkoli omogočili in podprli delo pripravljalnega odbora in vsem, ki so prevzeli nase z ljubeznijo ogromno pripravljalno delo. Posebno se je zahvalil tajniku odbora g. Dragu Supančiču, Jugoslovanskemu učiteljskemu združenju, sekciji Ljubljana, in prof. dr. Rostoharju, ki je oče misli, da bi se kongres vršil v Ljubljani.

Danes koncert

„Trboveljskega slavčka“

Toliko lahorik je že požel povsod, da mu ni treba še posebej delati reklame. Drevi ob 21. nastopi v veliki dvorani sokolskega Tabora pod vodstvom svojega vesnega dirigenta g. Avgusta Suligoja. Devdeset mladitih in zvonkih grl nam bo zapelo kot nekakšen neoficielen uvod v jesensko sezono, ki se nam letos izredno kmalu vsiljuje, nekaj najlepših mladinskih pesmic. Zastopani bodo komponisti, pokojni Emil Alamič, največji prijatelj in podpornik Slavčkov, dalje Iv. Matetič-Ronjov, Slavko Ostere, Ivan Grbec, St. Mokranjac, Marij Kogoj, Vasilij Mirk in Danilo Svava. Na sporedu je mnogo novih pesmic in prepričani smo, da nas bodo slavčki tudi to pot, kakor vedno navdušili s svojim petjem. Slišali bomo tudi solistične točke mlade članice Slavčka, konservatoristke Režike Koritnikove, katero bo na klavirju spremljal dirigent opere dr. Danilo Svava.

Poseben slavnostni pomen koncerta je v tem, da mu bodo prisostvovali ugledni predavatelji in udeleženci pedološkega kongresa, ki je bil danes svečano odprt. Udeleženci so iz bratskih držav Češkoslovaške, Poljske in Bolgarije, med njimi znanstveniki in pedagogi svetovnega slovesa. Naš Slavček iz Trbovelj je kot elitni mladinski zbor poklican, da prikaže dragim gostom višjo slovensko in jugoslovansko pesni sploh. Prepričani smo, da bo svojo nalogo izpolnil tako, kakor to od njega pričakujemo, posebej še, ker se je pravkar vse spo, čit in razigran vrnil s počitnice na Bledu.

Vestopisce so v proladi po enotni ceni za vse sedeže in sicer po 10 din. Kdor se je pa prijavil na kongres in vplačal 20 din ima prost vstop ne samo na koncert, temveč tudi k vsem predavanjem in na razstavne oddelke v gluhonemnici na Zaloški cesti. Kdor se želi še prijaviti, naj to stori in se prijavi v prostorih sekcije JUU, Františkanska 6/1, telefon 31-12. Kongres bo trajal do vključne sobote. Vsa ostala narodila in informacije daje informacijski odesk pred vhom v dvorano Sokolskega

Starši in vzgojitelji, udeležite se predavanj

Na kongresu mladinoslovcev bo predaval nad 70 predavateljev, samih priznanih delavcev na področju pedologije iz Češkoslovaške, Poljske, Bolgarije in Jugoslavije. Ker je snov otežena, se bodo predavatelji razvrstili s polurnimi predavanji, toda v tem kratko odmerjenem času nam bodo podali bistvo vseh vprašanj in izsledkov tisočih se nasti sodobnega mladostnika. Glavna predavanja bodo na Taboru, posebne snovi pa po sekcijah v dvorani Františkanskega kolegija, Filharmonije, Delavskega doma in magistrata. Zadnja ura je določena za razpravljanje.

Danes popoldne bo otvoril prof. dr. Ozvald vrsto predavanj, kakor so določena po programu pedološkega kongresa. Predavanja se bodo vrstila po naslednjem vrstnem redu:

1. Od 14. do 14.30: dr. Karel Ozvald, Ljubljana. Predmet, naloge in kulturni pomen pedologije.
2. Od 14.30 do 15: primarij dr. Dražić, Ljubljana. Skupine otrok in mladine kot socialno-pedološki in zdravstveni problem.
3. Od 15. do 15.30: prof. dr. Bažant, Erno, Pomen anomalij rasti zobja pri otrocih.

4. Od 15.30 do 16: dr. Vinko Brumen, Ljubljana. Razvoj slovenskega mladinoslovja.
5. Od 16. do 16.30: dr. Blachowski, Poznanj. O pojavih magičnosti pri otroku in mladini.
6. Od 16.30 do 17: dr. Dybowski, Poznanj. Dozorevanje volje.
7. Od 17. do 17.30: direktor M. Matić, Jagodina. Telesni in duševni razvoj gluhonemnega otroka.
8. Od 17.30 do 18: učitelj Ernest Vranc, Maribor. Mladinoslovje v luči sinteze.
9. Od 18. do 18.30: dr. Kacarov, Sofija. Vseslovenski pedološki problem.
10. Od 18.30 do 18.45: dr. Škerlj, docent, Ljubljana. Določitev spolne zrelosti po biologiji in po kazenskem zakonu.
- Od 18.45 do 19.30: Razpravljanje.

Imena predavateljev nam jamčijo za prvovrstno aktualnost snovi kakor tudi za temeljito razmotrivanje iste. Ne zamudite

prilike, sleherni naj si isbere predavanje po svojem zanimanju.

V okviru kongresa bo v prostorih ljubljanske gluhonemnice osem zanimivih in poučnih razstav. Pred vhom v dvorano na Taboru bo posloval poseben informacijski odesk, kjer bodo na razpolago tolači. Vsa predavanja in vsi referati bodo objavljeni v posebnem kongresnem zborniku, ki bo obsegal do 600 strani in bo veljal okroglo 180 din. Naročila sprejema informacijski odesk na Taboru. Naročnina se bo lahko plačala v obrokih po 30 din. Za boljše razumevanje predavanj bodo udeležencem na razpolago posebne brošure s kratko vsebino predavanj proti povračilu stroškov za tisk.

Če bo dovolj prijaviteljev, se bo vršila v nedeljo, 29. t. m., ekskurzija na Bled in v Bled. Tudi te prijave sprejema odesk, ki bo posloval pred Taborom.

Santander zavzet

Francove čete so vkorakale v mesto in zajele več tisoč baskovskih miličnikov

SAINT JEAN DE LUZ, 26. avgusta. d. Nacionalistične čete so v zadnjih dneh naglo prodirale od vseh strani proti Santandru, ker so se obkoljeni Baski mogli le slabo upirati. Večera so bile od mesta oddaljene le še 6 km. Približanje nacionalistične vojske je v Santandru izzvalo veliko paniko. V strahu pred pokoljem se je prebivalstvo uprlo ter zahtevalo od republikanskih oblasti, naj mesto predajo brez boja nacionalistom. Kakor poročajo iz nacionalističnega tabora, so nastali v mestu tudi poulični boji, v katerih so prevladali nacionalisti na naklonjeni elementi. Baskovska vlada je večera ob 13.30 obvestila nacionalistično armadno poveljstvo, da mu izroča mesto, dve uri kasneje pa so nacionalistične brezičnice postajale že poročale, da je vojska generala Franca vkorakala v mesto in zajela 15.000 baskovskih miličnikov, ki so še bili v njem. Ostale republikanske čete so se v zadnjih dneh vkrcale v vse razpoložljive ladje in čolne, da bi pobegnile v Asturijo. Tako je zaključeno zopet novo poglavje v španski državljanski vojni.

Baskovska vlada pobegnila v Francijo

London, 26. avgusta. o. »Times« poroča, da je angleški rušilec »Keith« odplul iz Saint Jean de Luza v malo pristanišče Cap Mayor, kjer se bodo nanj razen članov

baskovske vlade in nacionalističnih talcev vkrcali tudi angleški državljani, ki so se doslej mudili v Santandru. Na ladji je tudi nacionalistični poveljnik Iruña, Troncoso, kar prča, da nacionalistična vlada soglasa s tem korakom Angležev. Nacionalisti so pristali na to, da se Aguirre in ostali člani baskovske vlade odpeljejo iz Santandra, ker so jih teroristi že resno ogrožali. Križarka se je ustavila 3 milje daleč od obale in so se člani baskovske vlade, nacionalistični talci in Angleži prepeljali nanjo s čolni.

Bayonne, 26. avgusta. AA. V Bayonne so prispeli iz Santandra predsednik baskovske vlade Aguirre in več njegovih sodelavcev.

DN in španija

Pariz, 26. avgusta. d. »Matine« poroča iz Zeneve, da bi moralo po abecedarnem redu pripasti predsedstvo na prihodnjem zasedanju sveta Ljudstva narodov Španiji. Na drugi strani bo Španija zahtevala podaljšanje svojega napol stalnega mandata v svetu, ki ga ima že od l. 1928. Po izvolitvi predsedstva bo skupščina DN sklepala o tem s tajnim glasovanjem. Za podaljšanje mandata bo potrebna večina dveh tretjin. Ni izključeno, da bodo tudi nekatere države, ki zavzemajo nepriljudsko stališče napram republikanski Španiji, glasovale za podaljšanje mandata v pričakovanju, da bo mesto v svetu DN avtomatsko prešlo na zastopnika Francove vlade v primeru njene končne zmage.

Sklepi angleške vlade

London, 26. avgusta. AA. Na večerajšnji seji ministrskega sveta so razpravljali o varstvu angleških koristi v Sanghaju in v ostalih kitajskih pristaniščih ter o tozadevnih ukrepih.

Razen tega so sklepali o določbah, ki naj preprečijo zlorabo angleškega zakona, ki dovoljuje tujim brodarstvenikom, da smejo v Veliki Britaniji ustanovljati delniške družbe in na ta način razobešati na svojih ladjah angleško zastavo. To so delali doslej zato, da bi mogli na Sredozemskem morju zahtevati varstvo angleških vojni ladij in na ta način izkoristiti sedanje stanje v sredozemskih deželah v svojo zasebno korist.

Seji je predsedoval predsednik vlade Chamberlain, ki se je v ta namen vrnil iz Skotske.

Priprave za vseislamski kongres

Jeruzalem, 26. avgusta. AA. Arabska opozicija proti angleškemu načrtu o razdelitvi Palestine postaja čim dalje huja. Jeruzalemski mufti pripravlja vseislamski kongres, čegar namen bi bil proučiti bodočo ustavo Palestine, in splošno protestno gibanje, tako da bo Društvo narodov pred sprejetjem končnega sklepa informirano o tem gibanju. Kongres naj bi bil 8. septembra v Damasku. To ofenzivno gibanje se razvija tudi v tujini. Mufti je dobil solidarnostne brzojavke, med drugim od indijskih muslimanov in od palestinskega obrambnega odbora iz Meke.

Dolgovni Zedinjenih držav

Washington, 26. avgusta. AA. Državni dolg je neprestano narasčal od l. 1930 in znaša sedaj po poročilih finančnega ministrstva 37 milijard dolarjev. Lanj je znašal še 33.5 milijard dolarjev.

Francija odklanja

Španske begunce

Pariz, 26. avgusta. a. o. Francoske oblasti so že večeraj pričele izvajati poslednji sklep pariške vlade, da se begunci iz španije v bodoče ne smejo več ustaviti na francoskih tleh. Ko je večeraj iz Santandra prispel v Saint Jean de Luz transport 2.800 beguncev, so ga nemudoma spravili na vlake in preko francoskega ozemlja odpeljali v republikansko Španijo.

Kupujte domače blago!

Spor zaradi abesinske železnice

Pariz, 26. avgusta. o. Kakor znano, je nastal hud spor med italijansko vlado in bivšim abesinskim cesarjem zaradi delnice železnice družbe Džibuti-Adis Abeba. Neguš je vzel s seboj iz Abesinije 8000 delnic te družbe, ki so se glasile na ime abesinske vlade. Najprej jih je skušal prodati. Ko mu to ni uspelo, jih je skušal konvertirati na lastno ime. V obeh primerih je italijanska vlada odločno protestirala, češ, da se smatra za edino pravo naslednico abesinske vlade in da zato delnice pripadajo njej. Neguš je sedaj vložil tožbo proti italijanski vladi in se bo 12. oktobra vršil proces o tej stvari v Haagu, ki bo nedvomno zelo zanimiv.

Iz prometne službe

Beograd, 26. avgusta. AA. Imenovani so pri ravnanstvu državnih železnic v Ljubljani za svetnika splošnega oddelka v 5. skupini Miroslav Bertonec, višji tajnik komercialnega oddelka generalnega ravnanstva; za višjega kontrolorja prometno-komercialnega oddelka Avgust Stalovski, višji kontrolor komercialnega oddelka generalnega ravnanstva, in za poverjenika strojnega oddelka 6. skupine inž. Rudolf Kaudelko, poverjenik iste skupine strojnega oddelka pri subotškem ravnanstvu. — Upokojen je Vasilij Slegovski, kontrolor 7. skupine pri ravnanstvu državnih železnic v Ljubljani.

Poplave v Avstriji

Dunaj, 26. avgusta. AA. Narasčanje rek v Alpah je povzročilo velike povodnji v dunajskih predmestjih. Schwetachska reka je poplavila več predmestij. Promet se vrši s čolni. Najbolj je povodenj prizadela štajersko, ker so zaradi narasčanja voda vse ceste v Marija Zell, znano letovišče, postale neporabne. Voda je odnesla več mostov. Škoda je ogromna.

Postani in ostani član Vodniške družbe!

Borzna poročila.

Curib, 26. avgusta. Beograd 10.—, Pariz 16.355, London 21.70, New York 435.62, Bruselj 73.84, Milan 22.825, Amsterdam 240.50, Berlin 175.08, Dunaj 80.80, Praga 15.19, Varšava 82.80, Bukarešta 2.95.

Kaj nam pripravlja naša Talija

Opera in drama sta pripravili pester repertoar, ki so na njem tudi izvirna domača dela

Ljubljana, 26. avgusta. S ponedeljkom sta oba oživila, hram visokega in kontra c in vsemi vmesnimi legami in notami ob glavni promenadi ter njegov pobratim, kjer podajajo vezano in nevezano besedo brez mtrada. Dva meseca so počivali kostumi in baroke, nihče ni preslikaval in prestavljal kulis, ni brenkal do onemoglosti po glasovirjih in tudi prah se je brez skrbi nabiral po žametu. V tem času so tudi oni, ki smo jih gledali enkrat v srednjeveških, drugič v orientalskih ali azijskih oblačilih, pa v fraku in smolingu ali samo s figovim peresom, s plešo ali brez nje, postali ljudje nam enaki in se porazgubili na zasluženi oddih. S ponedeljkom so spet postali oderski ljudje, nič več svoji, povsem drugačni, v drugi podobi, drugi govorici. Umetniki izpreminjanja zunanosti in notranosti so se spet vrnil! na svoje priljubljene deske.

V dramci je zaposlen ves ansambel, kajti že za začetek so pripravljena dela, pri katerih sodeluje vse, kar se počuti dramsko. Prav vsi so vpreženi, tudi oni, ki smo jih že dalje časa pogrešali, a se jim je medtem povrnilo ljubo zdravje, so spet v krogu dramske družine. Že takoj za otvoritev sezone nas bo drama presenetila s prvostnim sporedom. Višji režiser prof. Ošip šest se sploh ne more ločiti od re-

oper naložili na moja ramena. Bo že nekako šlo.

— Ali ne bo preveč, sem pripomnil, saj ste udeleženi tudi v dramci in je treba za to že izdržljivosti maratonskega tekača?

Bom pa še to polkusi, saj so tudi časopisi polni samega sporta, ki je menda danes velika moda. Opera pripravlja tudi novo vprizoritev »Manon Lescaut« z novo angažirano Ksenijo Vidalove, ki bo peli tudi Marinko v »Prodanca«. Ostali repertoar se bo črpal po možnosti iz svetovne glasbene literature in tudi tukajšnje. Naj omenim Wagnerjevega »Lohengrina«, ki se bo našemu Franzu gotovo dobro podal, dalje Ponchiellija »Giocondo«, novo vprizoritev Verdijevega »Rigoletta«, Musorskoga »Boris Godunov«, Borodinovega »Kneza Igorja«, dr. švare slovenskega prvenca »Kleopatro« in kot delikatesa za 100-letnico Försterjevega rojstva »Gorenjskega slavčeka«, ki ga je v to svrhu muzikalno na novo redigiral ravnatelj Polič. Razen tega bomo po možnosti ponovili nekatere opere, ki so občinstvu zelo ugažale, kakor »Francesco de Rimini«, »Plamen«, »Boheme« in na željo morda še katere druge.

Tudi pristali operete pridejo na svoj račun. Na sporedu bo izvirna slovenska opera »Anđica«, delo kompozistke Dobeca. Seveda ne bo manjkali preizkušeni Beneš, katerega šlagerje posna vsa ljubljana. Predvajali bomo njegovo »Parizianko«. Balet se bo predstavil s samostojnim večerom in bo izvajal Lothkov »Hudič na vasi«, ki ga bo pripravil najbrž naš domači baletni mojster Pino Mlakar.

— Govorili ste o gostih. Kdo pojde, kdo pride?

Spremembe v ansamblu so velike. Del članov je podpisal drugje: Gosti v Zagrebu, enako župevčeva, vendar bosta oba redno naša gosta, tako, da jih njuni prijatelji ne bodo pogrešili. Tudi ga. Zlata Gjurgjenčeva ni več med nami, podpisala je v Beogradu, je pa zadržala, da nas bo prišla večkrat obiskat. Vidite, tako je pač s tiči pevci. Tiči letajo in tako so odfrčali na drugo vejo. Toda, življenje je takšno, da prilete na prsto vejo drugi tiči, ki tudi pojejo in uprava se je po brigala, da bo selilke nadomestila s prav tako kvalitetnimi. Na vidiku so novi solisti, naši in inozemski, vendar zavedna pogajanja še niso končana in z imeni ne morem postreči. Nova pridobitev je lirski sopran Ksenija Vidalove, a tudi zbor je pomlajen z nekaterimi novimi svežimi glasovi, enako balet. Vse se presnavlja, naš teater tudi!

Za slovo pa še to: med velesejmom bomo predvajali na prostem predposlopjem Glasbene Matice »Cavalerio Rusticano«.

M. P.

Levanovski se zopet oglaš?

Brezuspešno prizadevanje ameriškega letalca Materna, da bi našel pogrešanega ruskega tovariša

Vladna komisija za organizacijo poletov iz Moskve v Ameriko pravi v svojem poročilu z dne 22. t. m., da so zopet prestregli nerazložna znaka, ali ne val in v času, značilnem za oddajno postajo na letalu Levanovskega. Prestregli so samo nekaj črk. Komisija domneva, da ima Levanovski pokvarjeno oddajno postajo, dočim sprejemni aparat najbrž deluje. Zato je bilo vsenemernim stanicam naročeno oddajati poročila in poiskati zvezo z Lavanevskim. Iz Fairbanksa poročajo, da se je moral ameriški letalec Materna na svojem novem poletu nad polarnimi kraji spustiti na tla štiri milje od Fairbanksa. Tako se je izjalovil tudi drugi njegov poskus, da bi našel pogrešanega ruskega letalca Levanovskega.

Na uradnih mestih v Moskvi izjavljajo, da ni resnična vest o važnih osebnih izpremembah v sovjetskem letalstvu v zvezi s katastrofo Levanovskega. Posebno odločno zavračajo vest, da bi bili aretirani mehaniki, ki so pripravljali letalo Levanovskega pred startom. Letalo sta pripravljala pod osebnim nadzorom Levanovskega samega samo mehanika Pobežimov in Godovikov in oba sta tudi odletela z Levanovskim. Poročilo vladne komisije omenja tudi najverjetnejši vzrok nesreče. Strokovnjaki menijo, da se je na letalu pokvarila olje dovajajoča cev, kar se v letalstvu pogosto zgodi.

Vladna komisija za organizacijo poletov iz Moskve v Ameriko pravi v svojem poročilu, da se je napotil ameriški letalec Materna po svojem poskusnem poletu iz Fairbanksa nad 148. meridianom proti obali in proti 75. stopinji severne širine nad Lednim morjem. Vrnil se je nad 150. meridianom na Barrowov rtič. Nikjer ni našel niti najmanjšega sledu za letalom Levanovskega. Wilkinsova ekspedicija je prispela do Smidtovega rtiča, letalec Gracianski je priletel do naselbine Krete ob reki Pjasi. Tri velika letala ANT-6, ki so se udeležila Smidtove ekspedicije na severni tečaj in ki bi bila morala po temeljiti pripravi odleteti za Levanovskim, še niso krenila iz Moskve, ker se je izkazalo, da bi slabo vreme okrog severnega tečaja onemogočilo njihovo iskanje. Poleg tega bi bila pa letala in njihove posadke v veliki nevarnosti. Vodja te pomožne ekspedicije je namestnik vodje ekspedicije na severni tečaj prof. Smidta Ševelev, piloti so pa letalci, ki so se nedavno vrnili od severnega tečaja Vodopjanov, Molokov in Aleksejev. Za krmario vodilnega letala je bil imenovan major Spirin. Ledolomilec »Krasin« ne more prodreti naprej proti severu, ker ga ovira led.

Pilot Materna je izjavil po obnemu poročevalcu moskovske »Pravde«, ki se slučajno mudi v Fairbanksu, kako hoče iskati Levanovskega. Predno prileti iz Kalifornije rezervno letalo, namerava krenili večkrat proti severu. Preiskati hoče ledeni pas, kolikor ga bo pač mogel, obenem bo pa skušal dognati, kakšen je sploh položaj glede ledu v polarnih krajih. Letališče v Fairbanksu je tako pomanjkljivo, da Materna ne more vzeti več pogonskih enov nego za 10 ur. V tem času pa lahko preleti samo 500 km od obale Aljaski proti tečaju, išče pol-drugo uro pogrešanega letala in se vrne

v Fairbanks. Rezervno letalo je že krenilo iz Seattle v Fairbanks. Čim prileti tja, izpopolni Materna zaloge pogonskih snovi in krene vsaj do 80. meridian. Materna meni, da bo treba ustanoviti 700 km severno od skrajne točke obale še eno bazo, kjer bi mogli letala preskrbovati z bencinom in oljem.

Kanadski letalec Bob Rendell, ki je startal v Aklaviku, da bi preiskal severno obalo Aljasko in Kanade, je priletel na Barrowov rtič, ne da bi našel le najmanjšo sled za Levanovskim.

Izredno slabo vreme v sovjetskem delu Arktide še vedno ovira iskanje Levanovskega z ruske strani. Nekateri ruski letalci so bili zadržani na svoji poti v kraje, od koder naj bi se pričelo iskanje. Ledolomilec »Krasin« se prebija skozi led in meglo na severu od Aljasko. Na ameriški strani prodirajo proti severu Maternovo in tri druga letala, kolikor jim pač dopušča slabo vreme. Polarni raziskovalci Wilkins se je dvignil s petimi tovariši v Ontariu s svojim hidroplanom in poletel proti Fort Smithu, kjer se pridruži drugi rešilni ekspediciji.

Ker so nekateri prebivalci otoka Bartera 480 km vzhodno od Barrowskega rtiča trdili, da so slišali brnenje letalskih motorjev približno v času, ko bi moral leteti nad temi kraji Levanovski, je preiskal pilot Rendal, kraje od Herschlova otoka do Barrowovega rtiča 700 km daleč in se večkrat spustil na tla, da bi vprašal domačine, ali so videli odnosno slišali letalo Levanovskega. Toda vse njegovo prizadevanje je bilo zaman.

Stanica Severni tečaj znova poroča, da bi se lahko na njeno letališče spustila tudi težka letala. Okrog severnega tečaja je zdaj 3—5° po ničlo. Krenkelu se še ni posrečilo ujeti signale oddajne postaje Le-

vanovskega. Na Rudolfovem otoku so nekateri letala trpela, ker je nenadoma pritnil mraz. Na zgornjem letališču je pokorila letala do 20 cm debela ledena skorja. Led je polomil krila enega letala, zlomil radijski drog in pretrgal antene. Letala na spodnjem letališču so ostala nepokrovanjena.

Tretja arktična petletka

Sovjetska vlada je določila v glavnih obrih program tretje arktične petletke — na pet let razlegnjeni načrt osvajanja arktičnih krajev. V tem času hočejo Rusi ustanoviti in tehnično opremiti 23 novih polarnih stanic. Najvažnejša naloga teh stanic bo obveščati o vsem potrebnem posadke po Severni morski poti plujočih ladij. Opazovanja polarnikov in letalcev v območju teh stanic bodo nudila sliko stanja ledu na vsej poti in bodo odločilna za plovbo. Nove polarne stanice nameravajo zgraditi na Nordenskjöldovem otoku, na otoku Malý Tajmyr, na otokih Petra Kyrova, na rtiču Neupokojeva itd. Obenem z že obstoječimi polarnimi stanicami bo doseglo njih število v Arktidi 79. Štiri nove polarne stanice hočejo Rusi zgraditi že letos.

Veliko pozornost bodo v tretji petletki posvetili izboljšanju tehnične opreme polarnih stanic. Instrumenti in aparati, uporabljeni doslej v Arktidi, bodo nadomeščeni z mnogimi boljimi, po možnosti avtomatiziranimi. Polarne stanice dobe tudi aparate za gledanje na daljavo, tako da bodo njihove posadke ne samo poslušale, temveč tudi gledale važnejše dogodke v Rusiji. Zato bosta skrbeli televizijski stanici v Moskvi in Leningradu. Obenem je bil tudi že izdalan načrt ustanovitve radiobrojavne zveze arktičnih krajev z Moskvo. Ko se vrne Papanova skupina z ledene gore pri severnem tečaju, krene tja druga ekspedicija, ki se bo pomaknila čim bolj proti severu, kjer bo nadaljevala znanstveno delo prve ekspedicije. Nova polarna ekspedicija na ledolomilec bo organizirana prihodnje leto, sledile ji bodo pa ekspedicije leta 1940 in 1941.

Kot gonila sila v Arktidi igra važno vlogo »modri premost«, namreč veter. Močvetra izrabijo s pomočjo posebnih aparatov za radijske postaje ter za razsvetljevanje in pogon raznih aparatov in mehanizmov. V tretji petletki hočejo postaviti v arktičnih krajih 20 novih, še močnejših naprav za izkoriščanje vetra. Pri polarnih stanicah zgrade tudi nove stanovanjske hiše, kopališča, kurjena skladišča za soljice, staje za živino in celo tople gredice, kjer bodo gojili soljice. Tako hočejo Rusi sčasoma izbristati iz zemljevala vsa bela mesta, torej vse še neraziskane polarne kraje.

Poskusi z največjim daljnogledom

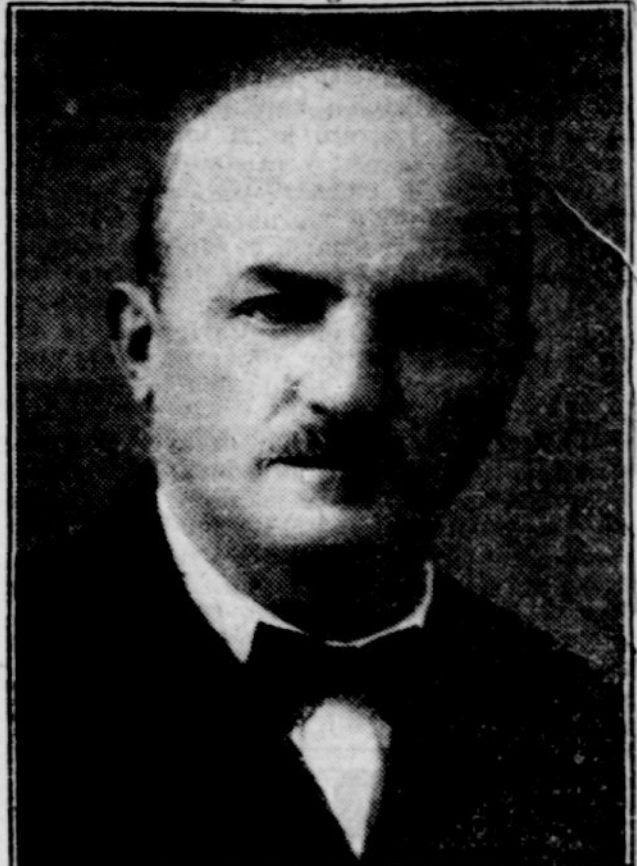
V Pasadeni v Kaliforniji so napravili oni dan prve uspešne poskuse z največjim daljnogledom sveta, nameščenim v bližini Wilsonovi zvezdnari. Daljnogled ima poleg drugih tehničnih izpopolnitev to prednost, da so v njem montirane ogromne leče, največje, kar jih poznajo doslej zvezdoslovci, vliče po novi optični formuli, ki sta jo odkrila dr. Welbur in Breyton. Te leče zbirajo mnogo več svetlobe kakor druge manjše, kar omogoča fotografirati tudi take nebesne pojave, ki se doslej zaradi prevelike hitrosti niso dali fotografirati. Z novim daljnogledom, spojenim z reflektorjem, so že napravili spektralno analizo meglin, oddaljenih od naše zemlje 80 milijonov svetlobnih let in 30.000-krat manjših od najmanjše, s prostim očesom vidne zvezde.

Spektralne analize bodo zvezdoslovci še proučili, da se ugotovi, ali je hitrost najbolj oddaljenih meglin v skladu z njihovo razdaljo od naše zemlje, kakor pravi nauk o ekspanzivnosti vseмирja odnosno Einsteinova relativitetna teorija. Zvezdoslovec Wilsonove zvezdnare dr. Humason je v pogovoru z novinarji izjavil: Zdaj bo-

mo lahko opazovali zvezde, ki jih doslej sploh nismo videli, kakor recimo megline v sozvezdju Velikega Medveda, verjetno najbolj oddaljene, kar jih poznamo.

Franc Fajdiga

Kamnik, 26. avgusta. Dasi ob 3. je podlegel v Kamniku posledicam hudih notranjih poškodb, ki jih je dobil pri avtomobilski nesreči 6. t. m. v Bohinju, splošno znani kamniški avtobusni podjetnik in trgovec g. Franc Fajdiga.

Pokojni je bil rojen leta 1887 v Kamniku kot sin gostilničarja in znanega lesnega trgovca Josipa Fajdige. Med najuglednejšimi našimi soseskami je bil pokojni Fajdiga gotovo eden najpožrtvovalnejših javnih delavcev. Po svojem dnevnem delu in skrbi za družino se je v vso vno posvečal mnogim društvom in organizacijam, zlasti pa je bilo vzorno njegovo delo v gasilskih vrstah. Nad 28 let je bil funkcionar kamniškega Gasilskega društva, ki mu je dolgo vrsto let vodil tajniške posle, od ustanovitve kamniške gasilske župe pa je bil 18 let njen tajnik vse do letos, ko je bil razrešen te dolžnosti. On je dal tudi iniciativo za ustanovitev kinematografa kamniških gasilcev, ki lepo procveta. Za zasluge je prejel več odlikovanj, a češkoslovaška vatrogasparska občega je l. 1933 imenovala za svojega častnega člana in ga oddikovala z zlato kolajno za njegovo vneto delo v gasilskih vrstah.

Pokojni je bil tudi član uprave Združenja obrtnikov, trgovcev, gostilničarjev, kinopodjetnikov, Zveze avtobusnih podjetnikov, bil je pa tudi zaveden Sokol, a od l. 1926 dalje tudi predsednik kamniške »Lirice«, enega naših najstarejših pevskih društev, ki je pred štirimi leti proslavilo 50-letnico obstoja. Njegova smrt pomeni za vse te organizacije hudo izgubo in težko ga bo pogrešali vsi, kdor ga je poznal.

Za pokojnim žalujejo žena in štirje nepreskrbljeni otroci, tri sestre in trije bratje. K večnemu počitku ga spremijo v soboto ob 16. izpred Gasilskega doma na pokopališče na Zalah.

Bodi vrlemu delavcu in organizatorju ohranjen časten spomin. Ugledni, težko prizadeti rodnihi naše iskreno sožalje!

PRIJATELJICE MED SEBOJ

— Sosedova Marička gotovo čaka, da ji prilete pečene gosi v usta.
— Zakaj pa gosi? Saj se vendar reče »pečeni golobje«.
— No, kar pogledaj njena usta.

PROSTOVOLJNA GASILSKA ČETA KAMNIK javlja pretužno vest, da je njen dolgoletni izvršujoči član, četni tajnik, brat in tovariš, gospod

FAJDIGA FRANC

avtopodjetnik, trgovec v Kamniku itd.

danes, dne 26. avgusta 1937., po težkem trpljenju v 50. letu življenja za vedno zatisnil svoje blage oči.

Pogreb blagega pokojnika se bo vršil v soboto 28. avgusta ob 16. uri izpred gasilskega doma v Kamniku.

V tihi žalosti prosimo vse prijatelje in tovariše nezpoznanega pokojnika, da ga ohranijo v blagem spominu.

KAMNIK, dne 26. avgusta 1937.

UPRAVA PROSTOVOLJNE GASILSKE ČETE V KAMNIKU

Andre Armandy:

Princesa Symianova

Roman

Vračala se je iz Kalkute v Sanghaj, kjer je imela opravke, ki pa o njih ni hotela podrobneje govoriti.

Po juhi je bilo samo ob sebi umenno, da se je razpredel pogovor o Kitajski in njenem prebivalstvu. Izmed štirih potnikov je bil Robert de Brancelin edini, ki je dežele ni poznal. V značaju moških — pa tudi žensk — je znal igrati v takih primerih vseveda in izrekat svoje sodbe. Vsa je gledal na Kitajsko s svojega vidika in v skladu s svojim temperamentom: Jean de Mervent kot bistroumen, previden diplomat; lady Killferonova z vidika, lastnega vsem Angležem; oče Didier s prizanesljivo filozofijo, ki pa ni bila brez prave ostroumnosti.

— V splošnem rečeno, kaj pa je prav za prav ta vaša Kitajka? — je vprašal Brancelin.

— Če rabite ta svojini zamek, je politična gospa, da vam odgovori, — se je zasmejal Jean de Mervent.

Lady Killferonova se je začudila:

74

— Kako to?

— Hm... zato, ker je kot Angležinja... Uganila je, na kaj namigava, pa je šla mirno preko tega.

— Odgovorim mu, toda najprej bi rada slišala vašo opredelitev.

Jean de Mervent se ni dal prositi in brž je dejal:

— Če verjamete temu, kar pravi oficijelni kitajski priručnik »China-Year Book«, je Kitajska mogoča republika pod upravo parlamenta, obstoječa iz poslanske zbornice in senata, čigar člane volijo po splošni volilni pravici...

Območnik je.

— Čemu se smejeate?

— Ne ozirajte se na to in nadaljujte, — je dejal mistjonar.

— »China-Year Book« citira v strogem redu ustavne določbe, brodogrje, armado, razdelitev na velike province pod upravo guvernerjev, njihovo administracijo, policijo in sodno oblast, skratka vse, kar tvori zdaj ureditev vsakega velikega naroda.

— Bravo! — je vzkliknil lady Helena porogljivo. — Glejte, kaj se prvi govori kot diplomat. Ali bi bila preveč indiskretna, če bi vas prosila, da bi nam odkrili svoje osebne nazore.

— Varujte se, nazadnje bi vam jih res lahko povedal, — je odgovoril mladi ataše.

— Dvomim.

— Ali je to izizivanje?

— Če hočete, je.

— Če je pa tako, ne bom več okleval. Sedanja Kitajska...

Ker mu pa beseda ni šla iz ust, ga je jela lažy Killferonova zbadati:

No, kaj ste že končali?

— Ne, iščem primera, ki bi mi pomagala točno izraziti mojo misel. Ali poznate šanghajski »New World«?

— Seveda ga poznam. Toda pozabili ste, da so najine definicije namerjane grofu de Brancelinu.

— To je res. »New World« je torej v Sanghaju nekakšen Luna-Park, to je Luna-Park za izrecno potrebo kitajskega življa. Njegovo ogromno pročelje zavzema dve ulici, njegova tri nadstropja imajo nebroj oken, ki napravijo zvečer, ko so razsvetljena, na gledalca mogočen vtis. Če pa pogleda radovednež na drugo stran pročelja, najde le golo praznoto.

— Praznoto! — je vzkliknil Robert.

— Da, samo praznoto, — je potrdil de Mervent. Za tem mogočim pročeljem ni nobenih stopnic, nobenih streh, nobenih tal in stropov. Videz je samo zunanji — Mike believe — očesna prevvara — to je, kar izraža v splošnem politiko oficijelne Kitajke. Kaj pravite moji opredelitevi?

— Zadolovila bi me dovolji, če bi za tem iluzornim pročeljem ne mrgolelo štiri sto milijonov ljudi, predstavljajočih četrtino prebivalstva naše zemlje, kar je pač vredno toliko, da mislimo na to.

— Misli se na to, gospa, ne dvomite o tem. Toda dokler budo Kitajci to, kar so...

— Kaj pa so zdaj? — je vprašal Brancelin.

— Masa nepismenih nesrečnežev, nemogočih prismsuknjencev, brez določene vere, toda polnih najgršega praznovanja, bolj navadna čreda, nego narod, je dejala lady Helena.

— To ni povsem točno, — je pripomnil mistjonar mirno.

— Gotovo je vaša dolžnost biti prizanesljiv, oče.

— Biti prizanesljiv ali pravičen ni isto. Ta masa, kakor ste označili Kitajsko, gospa, ni povsem antipatična v svoji ogromni večini. Da misli samo na življenje, jed in razmnoževanje, da nima smisla za skupnost, ki dela iz črede narod, da ji manjka vsaka narodna zavest, to vam rad priznam. Nasprotno imajo pa Kitajci nekatere dedne prirojene vrline, ki pri civiliziranih narodih že izumirajo.

— Na te vrline sem pa res radovedna.

— Najprej moram omeniti vljudnost. Kitajci so najvljudnejši narod na svetu.

— Grede pa čisto v ekstreme.

— Ekstremnost pomeni v vljudnosti čisto več, nego njeno pomanjkanje.

— In to je vse?

— Ne. Kitajci globoko časte svoje prednike.

— Zato pa ne pokopavajo svojih mrtičev, temveč jih puščajo gniti pod milim nebom med štirimi brni.

— Otroci goje do svojih staršev skoraj brezmejno spoštovanje.